

**¹В. І. УБЕРМАН, ²Л. А. ВАСЬКОВЕЦЬ (УКРАЇНА, ХАРКІВ)
ЕКОЛОГІЧНИЙ НОРМАТИВ ЯКОСТІ ВОД В УКРАЇНІ:
НЕОБХІДНІСТЬ І НАСЛІДКИ ВІДСУТНОСТІ**

¹ НДУ «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем»
6116, вул. Бакуліна, 6, Харків, Україна; vlad.uberman@gmail.com

² Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
61002, вул. Кирпичова, 2, Харків, Україна; ludmilavaskovets2@gmail.com

The problem of approximation of Ukrainian water legislation to the EU environmental law is considered. The basic ecological and legal instruments for regulating the quality of surface waters are investigated. It is established that the modern Ukrainian paradigm of water protection policy requires radical changes that are concentrated around the notion of ecological normative of the quality of surface water bodies. It is proposed to recognize that the first steps of approximation, which were carried out in 2016–2017, cannot be judged as successful.

У зв'язку з апроксимацією водного законодавства України до права ЄС виникає необхідність еколого-правового порівняння та визначення відповідності основних українських нормативно-правових інструментів регулювання якості поверхневих вод вимогам екологічного законодавства ЄС. Екологічні стандарти якості води (ЕСЯВ) є однією з найважливіших систем нормативних вимог до стану поверхневих вод держав ЄС. Ядром еколого-правового інституту якості вод та її регулювання у водному законодавстві України є екологічний норматив якості масивів поверхневих вод (ЕНЯВ). ЕНЯВ вважається формальним відповідником ЕСЯВ. Незважаючи на юридичне існування ЕНЯВ з прийняття у 1995 р. Водного кодексу України (ВКУ), цей норматив і дотепер не зазнав наукового обґрунтування, відповідної розробки та затвердження і фактично не існує. Через це у низці законодавчих та підзаконних актів, пов'язаних з регулюванням скидання забруднюючих речовин (ЗР), державним контролем водокористування та з екологічним оподаткуванням скидів ЗР у водні об'єкти, виникли «замінники» ЕНЯВ. Ними, незважаючи на змістовну відмінність, стали нормативи екологічної безпеки водокористування (ГДК). Використання ГДК замість ЕНЯВ не забезпечує вимоги всіх екологічних аспектів існування водних об'єктів, викривляє цільову спрямованість державного регулювання якості вод та ставить під сумнів законність дій з 1995 р. у цих галузях. За екологічним законодавством ЄС застосування ГДК підміняє ціль досягнення належного екологічного та хімічного стану масивів поверхневих вод дотриманням вимог господарсько-побутового або рибогосподарського використання вод. Цей висновок збігається з думкою експертів ЄС, якими пропонується для країн не членів ЄС зі Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії значно «пом'якшене» (у порівнянні з ГДК) визначення якості поверхневих вод. Зазначена переорієнтація суперечить вимогам водного законодавства ЄС.

За вимогами ВКУ ЕНЯВ слід розуміти як єдиний фіксований спосіб перетворення концентрацій ЗР та показників якості води у характеристику якості. Отже ЕНЯВ слід розглядати як алгоритмізоване логіко-математичне однозначне відображення множини ЗР та показників якості води на множину градуальних або категорійних значень якості. Але порівняння з європейським визначенням ЕСЯВ свідчить про суттєві відмінності цих понять: ЕСЯВ утворюють певну множину, яка відповідає ЗР або їх групам. ЕСЯВ визначається (як двохкомпонентний вектор) для окремої ЗР або групи речовин у воді, осаді або біоті (для скалярного аргументу), у кожній точці масиву вод, тоді як ЕНЯВ визначається для масивів вод за множиною ЗР та показників якості лише води (тобто ЕНЯВ є комплексним показником зі скалярними значеннями). ЕСЯВ використовуються для «регулювання забруднення у його джерелі», тоді як ЕНЯВ має трьохцільове призначення: для «оцінки екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод ... та визначення комплексу водоохоронних заходів». Отже ЕСЯВ та ЕНЯВ не збігаються ані за призначенням, ані за формою та способом виразу.

Як головний результат роботи визначено, що для застосування європейського підходу до якості вод сучасна парадигма української водоохоронної політики вимагає кардинальних змін, які концентруються навкруги ЕНЯВ. Пропонується визнати, що перші кроки апроксимації, що здійснювалися в Україні у 2016-2017 роках шляхом внесення змін у ВКУ та у деякі підзаконні акти і розроблення нових, в частині якості вод не можуть оцінюватися як вдалі.